

Ignacy Hurczyński

Tuchela, 23 lipca 1991 roku

89 - 500 T u c h e l a

Z bolszewickiego " r a j u " do Pakości

88

Ruch wyzwoleniecki na wileńszczyźnie trwał od początku wojny. Naród Polski nie szczędził ofiar i krwi w walce o wyzwolenie Ojczyzny spod zaborów: bolszewickiego i niemieckiego. W Osmianie powstał odródek konspiracyjny, który swym zasięgiem obejmował powiaty: osmiański, mołodzieżański, wołożyński i wileński. Komendantem ośrodka był major Dr Czesław Dębicki ps "Jarema" - "Chudy". Pod jego rozkazami walczyły cztery brygady: 8, 9, 12, 13. Czesław Dębicki pochodził z Podola. Średnią szkołę ukończył w Odessie. W 1918 roku wrócił do Kraju i osiedlił się w Warszawie. Brał czynny udział w wojnie polsko-bolszewickiej w składzie dywizji generała L. Żeligowskiego, za co był czterokrotnie odznaczony Krzyżem Walecznych jak również Krzyżem Oficerskim i Virtuti Militari. Za swoje zasługi otrzymał wojskową działkę rolną w powiecie wołożyńskim, na której mieszkał i pracował do 1939 roku. Po wojnie bolszewickiej ukończył SGGW w Warszawie. W okresie międzywojennym pracował w przemyśle lniarskim. Był założycielem i zarządcą sekcji Centralnej Lniarskiej Stacji Doświadczalnej w Wilnie, która po wojnie 1945 roku została przeniesiona do Poznania. Cz. Dębicki pełnił szereg funkcji społecznych i politycznych. Był posłem do Sejmu w kadencji 1935-1938. W drugiej wojnie światowej nie brał udziału. Po wkroczeniu wojsk sowieckich na terytorium polskie w 1939 roku schronił się w Wilnie, gdzie podjął pracę konspiracyjną w ramach ZWZ. Po wkroczeniu Niemiec na terytorium wileńszczyzny i Nowogródzkiej w 1941 roku wrócił do swej posiadłości i dalej kontynuował pracę konspiracyjną w powiecie wołożyńskim. Przed prześladowaniem proniemieckiej policji białoruskiej, schronił się w pow. osmiańskim, skąd dalej kierował działalnością AK na terenie czterech powiatów. Po operacji "Ostra Brama" w dniu 16 lipca 1944 roku miała się odbyć w Boguszech narada między dowództwem sowieckim a dowódcami AK. Mjr "Jarema" przypadkowo nie brał udziału w tej naradzie i tym samym uniknął aresztowania przez Światów, co pozwoliło mu wyprowadzić niektóre oddziały AK i schronić się w Puszczy Rudnickiej. Ponad miesiąc ze swym wiernym plutonem osłonowym, którego był dowódcą. Kontynuował walkę puszcząską z regularnymi oddziałami Sowieckimi. Około 20 lipca 1944 roku zachorował - odnowił mu się gościec stawowy - nie mógł chodzić. Przebrany za cywila udał się na chłopskiej furmance do Wilna na leczenie. W Wilnie został rozpoznany i aresztowany przez NKWD i osadzony w więzieniu. W końcu marca 1945 roku został zwolniony z więzienia i w towarzystwie kapelana z 3-go zgrupowania ks. Gogolewskiego na obcych dokumentach powrócił do Kraju. W styczniu 1946 roku Dr Inż. Wacław Dębicki został mianowany przez Wicepremiera St. Mikołajczyka, z którym dobrze się znali w okresie międzywojennym - Naczelnym Dyrektorem Przedsiębiorstwa Przemysłu

niczego Lnu i Konopi w Pakości

W 1949 roku Czesław Dębicki został zdjęty z tego stanowiska. Przez lata pracował w przemyśle lniarskim w Poznaniu - żyjąc w ciągłym napięciu, wyczerpany fizycznie i psychicznie. Zmarł w Poznaniu 10-go marca 1951 roku. Po śmierci męża żona zamieszkała w Wałbrzychu, która przed dwoma laty jeszcze żyła. Dowódca Zjednoczonych Oddziałów Okręgu Wileńskiego i Nowogródzkiego gen "Wilk" w dniu 16 lipca 1944 roku na wyznaczonej naradzie został aresztowany przez NKWD. i osadzony w więzieniu w Wilnie, skąd został wywieziony w głąb Rosji. W towarzystwie dwóch oficerów w sierpniu 1947r uciekł z obozu jeńckiego i powrócił do Wilna gdzie został rozpoznany i ponownie aresztowany i wysłany do więzienia w Moskwie.

88

Faint, illegible text in the upper section of the page, possibly a list or index.

Extremely faint and illegible text covering the majority of the page, likely bleed-through from the reverse side.

2

Przebywał w obozie jenieckim w Diagólowie . W listopadzie tegoż roku wrócił do Kraju. Schronienia udzielił mu Cz.Dębicki. Pod przybranym nazwiskiem pracował w przemyśle lniarskim w Pakości k/Inowrocławia. Nie długo cieszył się wolnością. W lipcu 1948 roku odbyła się narada pracowników przemysłu lniarskiego w Poznaniu, na którą udał się, jak wiadomo pod przybranym nazwiskiem A.Krzyżanowski. W Poznaniu mieli zaplanowane spotkanie z Cz.Dębickim i innymi kolegami z konspiracji. Ponieważ Cz.Dębicki był śledzony przez UB miejsce to, na którym miało się odbyć spotkanie zostało zdekonspirowane. Po powrocie do Pakości został aresztowany i osadzony w więzieniu na Mokotowie. Proces odwlekano ze względu na stan zdrowia - 20 października 1951 roku zmarł w więzieniu. Za staraniem rodziny zwłoki A.Krzyżanowskiego spoczywają obecnie na cmentarzu wojskowym na Powąskach.

Zastrzegam się, że mogą występować nieścisłości, które wymagają wyjaśnienia i uściślenia. Jednak przedstawione fakty miały miejsce - może w innej wersji. Jednocześnie informuję, że posiadam trochę wiadomości gdzie, kiedy i w jakich okolicznościach powstawały Brygady 3-go Zgrupowania Osmiańskiego, jak również posiadam, co prawda skąpe wiadomości o formowaniu się Brygady Stołpeckiej.

W razie potrzeby mogę służyć informacją.

Zamieszczone relacje proszę przekazać Kołu Wileńskiemu.-

/-/ Ignacy Nurczyński

Otrzymało 26 lipca 1991 roku

prezesa p. Fr. Genowsech

Faint, illegible text at the top of the page, possibly a header or introductory paragraph.

Main body of faint, illegible text, appearing to be several paragraphs of a document.